

شاخصهای اخلاقی همسر از منظر آیات و روایات

**پژوهشگران : الهام جشان بامری، مهر انگیز آرزم خواه، سهیلا بامری
مطهره اربابی**

استاد راهنما : زیور بامری

مقدمه

نحوه رفتار با همسر یکی از ضروریات زندگی زناشویی است انسان بدون آگاهی از آداب همسرمداری زندگی تلخ و ناموفق خواهد داشت اسلام به شاخصهای اخلاقی همسرمداری اهمیت فراوانی داده است از نظر اسلام همسرمداری دارای اصول و ضوابطی است و هر فرد باید در رفتارهای خود با این اصول و ضوابط آشنا شده و در زندگی زناشویی در ارتباط با همسران خود این قوانین را به کار گیرد تا سبب کاهش بسیاری از مشکلات و اختلافات باشد مقاله حاضر شاخصهای اخلاقی همسرمداری در آیات و روایات است و در قالب الگوهایی از معصومین علیه السلام هست که برای افراد در زندگی زناشویی مفید است همانطور که قبلاً کتابهای زیادی نیز در این مورد نوشته شده برخی عبارتند از: ۱- حق همسر نسبت به همسر اسماعیل حیدری ۲- آیین همسرمداری ابراهیم امینی ۳- سبک زندگی اسلامی سعید عزیزیان، با مشاهده زن و شوهرانی که به دلیل نداشتن آداب همسرمداری در زندگی زناشویی دچار مشکل شده‌اند و به جای اینکه فضای خانه را پر از شادی و نشاط کنند با هم جر و بحث می‌کنند و گاهی به دلیل عدم آگاهی متأسفانه منجر به طلاق و جدایی می‌شود از این رو ضروری دانستم این تحقیق را بنویسم در واقع هدف از نوشتن تحقیق شاخصهای اخلاقی همسر که آیات و روایات را که بهترین الگو هستند به زوجها معرفی کنم و قدم کوچکی در راه اصلاح جامعه و خانواده برداشته باشم برای نوشتن این تحقیق از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

چکیده

در این تحقیق به بررسی شاخصهای اخلاقی همسر در آیات و روایات پرداخته که زوجها بیشتر با شاخصها آشنا شوند و در رابطه زناشویی استفاده کنند خداوند در قرآن زن و شوهر را به عنوان مایه آرامش همدیگر معرفی می‌کند زن و شوهر باید نسبت به اشتباهات یکدیگر گذشت داشته باشند زن نسبت به همسرش وظایفی دارد: پذیرش مدیریت مرد اطاعت از همسرش احترام به او و تشکر و سپاسگزاری از همسر هنگامی که همسرش به خانه وارد می‌شود به استقبال او برود مرد نیز نسبت به همسرش برخی وظایف دارد رفتار خوب و نیکی با همسرش داشته باشد در مقابل افکار ناپاک از همسرش حفاظت کند احترام به همسر و همچنین هنگام رفتن به مسافرت هدیه بخرد در کارهای منزل به او کمک کند این کار باعث بخشش گناهان او می‌شود خوش خلقی و مهربانی بین زن و شوهر باعث استحکام خانواده می‌شود و زن و شوهر هر کدام خود را بر دیگری آرایش و زینت دهد و در هنگام سختی و بیماری از یکدیگر مراقبت کنند.

کلید واژه ها: همسر ، آیه ، روایات

مفهوم شناسی

همسر در لغت: نظیر همانند^۱

همسر: هم اندازه، برابر، زن و شوهر^۲

در اصطلاح: گروهی از افرادی هستند که با پیوند زناشویی در خانه و اقامتگاهی مشترک زندگی می‌کنند که از دو خانواده متفاوت هستند^۳

آیه در لغت: نشانه‌ها علامت‌ها^۴

آیه: نشانه‌ها و علامت‌ها، آیه قرآن^۵

آیه در اصطلاح: قطعه‌ای از قرآن است که در سوره واقع شده و شروع و پایان دارد و از چند جمله یا کلمه تشکیل شده است.^۶

آیه در اصطلاح: آیه قطعه‌ای از قرآن است که جدا از قبل و بعد خود قابل تلاوت باشد.^۷

روایت در لغت: حمل، داستان و قصه^۸

روایت در اصطلاح: کلامی که حکایت کند از گفتار یا کردار یا تایید و امضای پیامبر صلی الله و یا یکی از امامان معصوم صلی الله.^۹

^۱ دهخدا، علی اکبر دهخدا، ص ۵۴۲-ج ۱۵

^۲ فرهنگ بزرگ سخن، دکتر حسن انوری، ج ۱، ص ۵۲۱

^۳ دایره المعارف بزرگ سخن، ج ۱۲، ص ۳۰۰

^۴ فرهنگ فارسی معین، دکتر محمد معین، ص ۳۰۵

^۵ دهخدا، ج ۱، ص ۱۷۸

^۶ الاتقان فی علوم القرآن، ج ۱ ص ۱۸۰

^۷ المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۳، ص ۲۳۱

^۸ المصباح المنیر، ج ۲، ص ۲۴۶

^۹ محقق، مصحح، مرتضی احمدیان، ص ۴

جایگاه اخلاق در همسر داری

اخلاق مجموع قواعدی است که رعایت آن ها برای نیکوکاری و رسیدن به کمال لازم است. بدین معنا اخلاق قانون زندگی است که به انسان چگونه زندگی کردن را می آموزد. بر اساس قواعد اخلاقی، رفتار انسان برای دست یابی به سعادت و کمال توجیه و نیک و بد و به طور کلی وظایف فردی و اجتماعی انسان مشخص می شود.

پس اخلاقی به روش ها و شیوه هایی می پردازد که انسانها در مقام موجوداتی واجد عقل از رهگذر آنها درباره رفتار خود اندیشه می کنند و در صدد حل مسائل خود و سازگار کردن خود با همدیگر در جامعه بر می آیند. بدین جهت دین اسلام برای اخلاق، جایگاهی بس ترقیع قائل است و منابع اسلامی سرشار از آموزه های اخلاقی است، چنان که پیامبر اسلام فرموده است: «إنما بعثت لأتمم مكارم الأخلاق»؛ «من فقط مبعوث شده ام فضیلت های اخلاقی را کامل کنم».^{۱۰}

در این میان جایگاه اخلاق در خانواده بیش از هر حوزه دیگری خودنمایی می کند؛ زیرا سنگ بنای تربیت در خانواده و رسیدن به آرامش و سعادت، اخلاق در خانه است. رعایت اخلاق در خانه می تواند اعضای خانواده را به خوش خلقی عادت دهد و ساختار تربیتی آن ها را بر اساس اخلاق نیکو بنا نهد، تا ایشان در برابر خالق یکتا، سایر اعضای جامعه و محیط زیست اخلاق نیکو را رعایت کنند. از سوی دیگر اگرچه اخلاق، تنها یکی از مسائل مربوط به زندگی زناشویی است؛ لکن شاید بتوان گفت مهم ترین رکن آن است و بسیاری از مسائل دیگر نیز بر آن استوار می گردد زندگی های مشترکی که بر پایه اخلاق استوار باشند، از نشاط و شادابی بیشتر برخوردارند و علاقه عاطفی میان دو همسر بسیار مستحکم است؛ از این رو مقاومت آن پاکدامنی و عفت، در تحکیم خانواده و سلامتی نسل و تقویت بعد روحانی و معنوی و طهارت قلب و روح نقش به سزایی دارد.

^{۱۰}طبرسی، ص ۸

رسول خدا صلی الله به مردان چنین سفارش فرموده اند: باید خود را برای همسر خویش مرتب و آراسته و آماده گردانید همانطور که دوست دارید او خود را بیاراید و برای شما مهیا و آراسته باشد این امر به خصوص در دنیای امروز ضرورت بیشتری دارد چون که وسوسه‌های بسیار و عوامل گمراهی و انحراف زیادند فضاهای باز اجتماعی همه این‌ها عیب‌ها دارند که منزل به تنوع طلبی را در افراد افزایش می‌دهد و افراد سست ایمان را وادار می‌کند که در برابر جریانات ناپسند تسلیم شوند شما با آراستگی خویش موجبات عفاف و تقوای همسر خود را فراهم می‌آورید و او را به زندگی با خود دلگرم می‌سازید.^۱

^۱ کاشفی، آیین مهرورزی، ص ۱۷۸

پرستاری از همسر

زن و شوهر همیشه به اظهار محبت نیاز دارند لیکن این احتیاج در بعضی مواقع بیشتر می شود انسان در مواقع گرفتاری و بیماری بیشتر از سایر اوقات احتیاج به دلجویی و پرستاری و اظهار محبت دارد بیمار همان مقدار که به دکتر و دارو نیاز دارد به همان مقدار بلکه بیشتر به مراقبت و پرستاری احتیاج دارد پرستار خوب با دلجویی و نوازش اعصاب بیمار را آرامش می دهد و به زندگی امیدوارش می گرداند زن و شوهر انتظار دارد که در مواقع بیماری که در مواقع بیماری به یاریش بشتابد و بهتر از پدر و مادرش از او مراقبت و پرستاری کند نوازش ها و همدردی های او را از علائم صفا و محبت می شمارد زنی که در طول شبانه روز زحمت زیادی در خانه می کشد هنگامی بیمار می شود از شوهرش توقع دارد بیشتر در کنارش باشد برای بهبودش کوشش کند از او پرستاری کند زن نیز هنگام سختی و بیماری همسرش همچون مادری مهربان که از فرزندش پرستاری می کند باید از او مراقبت و پرستاری کند در خانه فضای آرامی برای او فراهم کند تا استراحت کند غذاهایی که دوست دارد یا برایش مفید است آماده کند اگر در چنین مواقعی از همسرت کاملاً پذیرایی و دلجویی مراقبت کردی به زندگی دلگرم می گردد به وفاداری و صمیمیت تو اطمینان پیدا می کند محبت و علاقه اش زیادتر می شود.^۱

رسول خدا صلی الله فرمود: بهترین شما کسی است که برای اهل بیتش خوبتر باشد و من نسبت به خانواده ام از همه بهتر هستم، رسول گرامی صلی الله فرمودند: هر کسی برای برآوردن حاجت بیماری کوشش کند موفق شود یا نه از گناهانش خارج می شود مانند روزی که از مادر متولد شده است یکی از انصار عرض کرد پدر و مادرم به قربانت یا رسول الله اگر مریضی از اهل بیتش باشد آیا ثواب زیادتری ندارد؟ فرمود: چرا.

^۱ امینی، آیین همسر داری، ص ۱۴۳

نتیجه

زن و شوهر در ارتباط با یکدیگر اصول و ضوابطی دارند با رعایت آن زندگی‌شان سرشار از نشاط و شادی می‌شود در قرآن و روایات آمده و برخی عبارتند از زن و شوهر مایه آرامش همدیگرند نسبت به خطاهای یکدیگر عفو و گذشت داشته باشند زن باید از همسرش اطاعت کند مدیریت او را بپذیرد از همسرش تشکر و قدردانی کند و هنگامی که شوهرش می‌خواست از منزل خارج شود او را بدرقه کند و مرد باید نسبت به همسرش مهربان و خوش رفتار باشد و نسبت به او احترام قائل باشد وقتی که به بازار می‌رود برای همسرش سوغاتی بخرد و همچنین در کارهای منزل نیز با همسرش همکاری داشته باشد این کار باعث بخشش گناهان او می‌شود صفا و صمیمیت و عشق و محبت بین زن و شوهر باعث گرم شدن کانون خانواده می‌شود و آن را مستحکم می‌کند زن باید خود را برای همسرش بیاراید و لباس‌های زیبا بپوشد این کار سبب افزایش محبت آن دو می‌شود.

منابع

- ۱- سبک زندگی اسلامی، سعید عزیزیان، ص ۱۲۴، آوای منجی، چاپ اول ۱۳۹۱
- ۲- سوره بقره آیه ۱۸۷
- ۳- سوره اعراف آیه ۲۶
- ۴- آسیب شناسی شخصیت زن، محمد رضا کوهی، ص ۱۲۷-۱۲۸، نشر پارسیان ۱۳۸۲
- ۵- سوره نساء آیه ۱۹ آیه ۳۴
- ۶- آیین همسر داری و تدبیر خانواده، محسن سعیدیان ص ۱۴۳-۱۴۲، مرکز فرهنگی انتشاراتی منیر، چاپ اول ۱۳۸۴
- ۷- آیین همسر داری در اسلام، سید محمد بهارنچی ص ۹۳-۹۴، قم عطر عترت ۱۳۸۵
- ۸- بحار الانوار، محمد باقر مجلسی، ج ۷۶، ص ۱۱، اسلامیة چاپ چهارم، ۱۳۸۴
- ۹- سوره نور آیه ۲۲
- ۱۰- تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، ج ۱۶، ص ۳۹۲-۳۹۱، دارالکتب الاسلامیه تهران، چاپ اول
- ۱۱- جایگاه بانوان در اسلام، آیت الله العظمی نوری همدانی، ص ۴۱۳-۴۱۲، انتشارات مهدی موعود (عج)، چاپ ششم ۱۳۸۱
- ۱۲- تفسیر المیزان، سید محمد حسین طباطبایی، ج ۴، ص ۴۰۱، مرکز نشر فرهنگی رجاء، امیرکبیر بنیاد علمی فکر علامه طباطبایی، چاپ ششم ۱۳۷۸
- ۱۳- سوره احزاب آیه ۵۹
- ۱۴- ازدواج در اسلام، علی اکبر مشکینی اردبیلی، محمود کریمیان، ص ۱۵۰، موسسه فرهنگی دارالحديث چاپ اول ۱۳۹۳
- ۱۵- اخلاق زندگی، نیاز روحانی، احمد شریف زاده، ص ۴۸-۴۹، تهران موسسه بنیاد خیریه الزهرا (س) ۱۳۸۸
- ۱۶- کافی، محمد بن یعقوب کلینی، ص ۱۶۲، حوزه علمیه اسلامی، مترجم: سید جواد مصلحفو چاپ چهارم ۱۳۶۵

- ۱۷- مستدرک الوسائل، میرزا حسین محدث نوری، ج ۲، ص ۵۵۱، موسسه آل البيت، چاپ ۱۳۶۹
- ۱۸- وسائل الشیعه، محمد بن حسن حر عاملی، حسین بن محمد تقی نوری، رحمت الله رحمتی اراکی، ج ۱۴، ص ۱۲۲، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ دوم ۱۳۹۳
- ۱۹- آیین مهرورزی، محمد رضا کاشفی، ص ۱۶۴-۱۶۳، قم موسسه بوستان کتاب، چاپ ششم ۱۳۷۸
- ۲۰- میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری، ج ۴، ص ۱۵۱، موسسه فرهنگی دارالحديث، چاپ چهارم ۱۳۸۸
- ۲۱- همسر دوست داشتنی، محمد خدامیان آرانی، ص ۸۵-۸۶، تهران نهاد کتابخانه های عمومی کشور ۱۳۹۱
- ۲۲- روش های نیکو در معاشرت، سید مصطفی ابطحی، ص ۱۱۶، ناشر نجابت، چاپ ۱۳۸۴
- ۲۳- روابط سالم در خانواده، داوود حسینی، ص ۲۳، قم موسسه بوستان کتاب نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ ۱۳۹۴، ۲۴
- ۲۴- آیین همسر داری، ابراهیم امینی، ص ۱۴۴-۱۴۳